СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПО[illegible] ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 231. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 5-го жовтня 1937. VOL. XLV. No. 231. Jersey City, N. J., Tuesday, October 5, 1937. THREE CENTS

ОДИНАЦЯТИЙ ЗЇЗД СТРІЛЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ

НЮ ЙОРК. — Використати в наступнім році 20-літню річницю Першого Листопаду для спопуляризування стрілецької ідеї в Америці. Візвати стрілецтво до особливої активности в допомові визвольним змаганням, головно у військовій ділянці. І видати обовязково військово-руханковий підручник для родженої тут молоді. Такі були головні точки, біля яких оберталися річні наради одинацятого зїзду Стрілецької Громади, який відбувся в Народнім Домі в Ню Йорку в неділю, 3. жовтня. Зїзд обговорив теж публичні виступи деяких стрільців, головно в пресі, якими ті стрільці наносили шкоду громадській справі, бо послугувались інтриґами, неправдою і наклепами, себто поступали не по стрілецьки . Говорено теж про заходи, щоб такі річи серед зорґанізованого стрілецтва вже більше не мали місця.

Звіти здавали: д-р Володимир Ґалан як голова, д-р Павло Дубас як секретар, Василь Канюка як касієр. В імені контролі: Митро Пасічник. Від стрілецьких гуртків: Григорій Грищишин (ч. 1), Микола Близнак (ч. 2), Михайло Войтишин (ч. 9). До нової управи на наступний рік увійшли: Дмитро Ґаличин, голова; Юліян Баранюк, секретар. Осідком головної управи буде Ню Йорк, а тимсамим старшина гуртка ч. 2 в Ню Йорку доповнить, згідно зо статутом, дальшу управу. Наради провадив Евген Ляхович, секретарював Юліян Баранюк. Зложено подяку д-рові Ґаланові за, головство впродовж 10 років, як теж подякувано за працю д-рові Дубасові як секретареві. Український Червоний Хрест ОДВУ приготовив для учасників зїзду скромну перекуску, підчас якої стрільці обмінювались ріжними думками, а про потребу особливої допомоги політичним вязням говорили пані: Середова, Галичинова і Близнакова. Зїзд закінчено збіркою на народні цілі і відспіванням національного гимну.

ПОШАНОВАНО ГЕРОЇВ У ДОСТОЙНИЙ СПОСІБ.

НЮ ЙОРК. — Біля 2,000 осіб виповнили простору ґалю Стайвесент Гай Скул, щоб своєю присутністю і грошевими жертвами пошанувати традицийне Свято Героїв, яке відбулося минулої неділі заходом Окружної Управи ОДВУ. Порядок, спокій, повага на салі й на сцені й добірна та нова програма причинились до того, що свято випало дійсно гарно. Про героїв, як найбільшу святість нації, говорив у вступнім слові Евген Скоцко. А в святочній промові виказував Евген Ляхович потребу піднесення геройського духа нації, бо тільки при його допомозі буде можна витворити ту силу, з якою буде можна поконати ворогів — морально й фізично. Адв. Михайло Пізнак, говорячи англійською мовою, представив цілу низку ріжного роду українських героїв, таких як Байда-Вишневецький, і таких як Білас, Данилишин чи Басарабова, вказуючи тут родженій молоді, що є їй з чого брати приклад для вірної служби українській ідеї. Мішаний хор ОДВУ був, щоправда, невеликий числом, але зіспіваний. Його диригент, проф. Ю. Кириченко, виступив з деякими новими композиціями, себто тут іще не співаними. „Діброва" Котка припала публиці дуже до вподоби. Сольоспіви баритона Петра Ординського були дібрані до свята й віддані з чуттям і повагою, що публика зрозуміла і відчула, нагороджуючи артиста рясними оплесками. Вокальний Ансамбль під управою Михайла Скоробогача захопив цілковито слухачів, і цілком заслужено, бо ансамбль вивязався зо свого артистичного завдання надзвичайно добре, особливо у пісні „Ой, три шляхи". Його спів був наявним доказом, що в Ню Йорку маємо правдиві мистецькі сили. Орхестра під проводом Михайла Гайворонського ввела присутніх, як грою так і заповіданнями чи там короткими поясненнями диригента, у Рідний Край, з його стрілецтвом, могилами героїв і боротьбою за здійснення ідеалу Нації. І тут були цілком нові композиції, з яких напричуд гарною була пісня, яку співає мати, покинувши рідну землю, їдучи морем у далекий світ. Деякі пісні відспівала публика в супроводі орхестри. Частиною цеї точки програми диригував молодий С. Марусевич. Орхестра складалася з молоді. Свято закінчено збіркою на визвольну боротьбу і відспіванням національного гимну хором ОДВУ разом з усією публикою.

УКРАЇНЕЦЬ НА ДАЛЬШИХ СТУДІЯХ.

САСКУТАН (Саскачеван). — Інжинір-аґроном Т. К. Павличенко, громадянський діяч і дослідник пільної господарки в Саскачеванському університеті, виїхав до Злучених Держав, де в Небраському університеті дістане ступінь доктора. Вислав його університет за його цінні наукові досліди.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА У ЗБОРІВЩИНІ.

У громаді Озерянка, пов. Зборів, 9-літній Гнат Андрущишин підпалив терміття конопель коло стодоли. Вогонь перекинувся на сусідні будинки і знищив до тла 8 мешкаnевих будинків, 17 господарських, 260 кіп збіжжя і 38 фір паші. Шкоди є більше як 16,000 зл.

ТУРЕЦЬКИМ ВІЗНИКАМ НЕ ВІЛЬНО ВЖИВАТИ БАТОГА.

Турецька влада видала розпорядок, яким заборонила візникам уживати батогів. Розпорядок пояснює, що візники мають поводитися з кіньми по людськи.

ЗА АВАНТУРУ В СУСПІЛЬНІЙ ОБЕЗПЕЧАЛЬНІ.

Львівський окружний суд розглядав справу военного інваліда Влад. Ружиньского, що викликав бучу й образив лікарів суспільної обезпечальні. Ружиньского, раненого під Львовом, зле виліковали, а що в загоєних ранах лишилися відломки ґранати, він дістав отверті сухоти. Одначе лікарська комісія суспільної обезпечальні, зложена з д-ра Вишиньского і д-ра Мішевского, признала його здоровим і здібним до праці. Почувши цю опінію, він кинув на них кріслом з криком: „Голови вам порозбиваю!" Опісля він станув перед іншою комісією, зложеного з чотирьох лікарів, і вона признала його нездібним до праці з огляду на давні рани й отверту туберкульозу. Всеж таки за викликання бучі й образу лікарів Ружиньского засудили на 6 місяців вязниці з припиненням кари.

ЖЕНЯЧКА І ПІДПАЛ.

В Завидовичах, городецького повіту, згоріла загорода Дмитра Галенича зо збіжжям та сіном загальної вартости 3,000 зл. Доходження викрили, що стодолу підпалила Катерина Галенич, щоб недопустити до подружжя доньки Галенича з одним парубком, який обіцяв оженитися з її сестрою. Палійку арештовано.

ШТУЧНЕ ЖИТТЯ РОСТИННИХ ТКАНОК.

Вже віддавна вчені можуть удержати при житті поодинокі, відлучені від організму звіряти — ткані, нпр. серце може жити місяцями, а то й роками, коли його тримати у т. зв. фізіольогічній рідині, себто розчині солей і цукру, що складом подібний до крови, у температурі тіла даного звіряти чи людини, та перепускати крізь ту рідину кисень.

Зате штучна культура ростинних тканок вдавалася лише на короткий час, найбільше до 5 місяців.

Тому природники звернули увагу на незвичайний осяг американського природника Вайта, який утримує вже довгий час при житті кінці корінців помідорів. Ці ростинні тканки він держав у розчині солей, цукру і дріжджів. Вони жили більше як рік і розвинулися незвичайно, бо на 5 м.м. довгі корінці виросли на 43 цм., а мікроскоп виказав поділ клітин і численний приріст.

ВЕРНУВСЯ ПО 22 РОКАХ ІЗ ПОЛОНУ.

До Селетину на Буковині вернувся з російського полону Танась Фундур, колишній вояк австрійського 24 полку піхоти (коломийського). В полон він дістався в 1915 р. і ввесь час перебував на Сибірі, де, хоч був жонатий, оженився з росіянкою, з якою, будучи ще й столярем, заложив собі мале господарство. Одначе наслідком колективізації він стратив увесь маєток і тому рішив покинути Совети. На Буковину вернувся з другою жінкою, і двома дітьми. Тимчасом перша жінка Фундура, що 22 роки не мала ніякої вістки від чоловіка, вийшла вдруге замуж і має троє дітей.

СКАРБ ПІД ГРУШЕЮ.

При викопуванні старої груші в загороді Андрія Лиховида в Добрій, пов. Ярослав, знайшли глиняну посуду, в якій знаходилося 1,077 ріжних монет, польських, німецьких і шведських із часів Жигмонта ІІІ. (1587—1632) переважно нижчої вартости. Скарб передано до міського музею в Ярославі.

НЕЗВИЧАЙНА ЗУСТРІЧ.

В австрійському містечку Генесдорф мусів місцевий купець станути перед судом. Саме підчас розправи до його хати дісталися злодії й ограбили його зовсім з річей і грошей. Коли він вернувся до хати, не мав навіть з чого заплатити наложену на нього судову гривну. Він мусів замісць гривни відсидіти вязничну кару. У келії, яку йому визначили, вже сидів якийсь арештант. Купець, глянувши на нього, остовпів: він побачив на арештанті своє убрання та черевики. Купець повідомив про це директора вязниці. Хату злодія перетрусили і знайшли там більшість украдених у купця річей і його гроші. Купець заплатив свою гривну і вийшов на волю.

ПОРУЧНИК ЗГИНУВ ПІД КОЛЕСАМИ АВТА.

Дня 5-го вересня ц. р. виїхав з Борщева пор. Генрик Шрубарскі службово військовим вантажним автом, веденим шофером підофіциром. Доїхавши до Білобожниці, повіт Чортків, поручник завважив, що авто заблудило. Отже спинили авто, поручник сперся на нього й глядів на мапу, щоб зорієнтуватися в терені. Тут дав він приказ шоферові завернути. Шофер не бачив, що поручник спертий дальше ззаду на авті. Авто рушило взад і захопило під свої колеса поручника, спричинюючи на місці його смерть.

ВОВКИ НАПАДАЮТЬ НА ДІТЕЙ.

До загороди Івана Минича в селі Корчоватівка, пов. Лунинець, дістався вовк і вхопив 9-літню дівчинку. В її обороні станув брат при помочі великого пса і з трудом відібрав сестру. Дівчинку відставили в безнадійному стані до шпиталю. Це вже третій випадок у короткому часі, що вовки у лунинецькому повіті вхопили дитину.

ЖАХЛИВА КАТАСТРОФА ЛІТАКА.

З Парижа повідомляють: Під Бордо трапилася катастрофа, підчас якої згинули 4 особи, а одна була тяжко ранена. Підчас причалювання на військовому летунському майдані впав тяжкикй бомбометний літак нового типу на залісненний терен недалеко майдану. При зударі з землею наступив вибух. Обслуга майдану, що надбігла на рятунок, з нараженням життя вирятувала з горіючого літака дві особи. Інші три особи, що залишилися з залоги літака, згоріли живцем. Одна з урятованих осіб померла в лічниці від ран.

ЗАСУДИЛИ ПОЛІЦАЯ.

Перед карним судом у Станиславові відповідав бувший поліцай Владислав Русак за видурювання грошей від ріжних осіб, яким обіцював поміч в урядах. Русака засудили на кару безоглядного 2-місячного арешту.

ЖЕРТВИ ГРОМУ.

В Малищах Долішних, дзісненського повіту (Виленщина), грім ударив у мешкальний дім і вбив майора Теофіля Шурковского. В кімнаті знаходилися ще інші офіцири, але їм нічого не сталося. Грім запалив дах і річи на стриху. — Підчас бурі в селі Пантелейки, браславського повіту, грім убив три особи. — Підчас бурі над морською купільною місцевістю Карвією ударив грім в один дім і вбив 30-літню рибачку Олену Маєрову й дві літнички поразив.

СКАНДАЛЬНА ЦУКРОВА АФЕРА.

У Бродах викрили великі зловживання з 10 тисячами кг. бджільного цукру, яких допустився Мих. Вендорф, директор рільничо-торговельної кооперативи „Рольнік". Ця кооператива дістала 10 тисяч кг. бджільного цукру, призначеного до розпродажу за малою заплатою між пасічників. Тимчасом стверджено, що крім 1,000 кг. цукру, які „Рольнік" позичив філії „Сільського Господаря" для своїх членів, ніхто з пасічників того цукру не бачив. Показалося, що Вендорф очищував одержаний цукор від домішок і продавав його масово за добрі гроші людям до консумції. Підчас ревізії у субекта кооперативи „Рольнік", Йосифа Пехоцкого, знайдено великі запаси того цукру, вже очищеного і призначеного на продаж. Крім того велику скількість бджільного цукру знайшли у Беріша Шнайдера, власника фабрики цукорків у Бродах. Наслідком того Вендорфа на днях арештовано. Спершу він боронився тим, що чутку про зловживання бджільним цукром поширюють українці, щоб знищити польську кооперативу. У звязку з його арештуванням кажуть, що крім цукрової афери викрито ще інші зловживання Вендорфа. Махінаціями цього пана, який хотів грати у Бродах ролю великого діяча і старався навіть дістати у свої руки спіртовий монополь, занялась окрема комісія, виделеґована львівською скарбовою палатою до Бродів.

ДАЛЬША КРІВАВА КУПІЛЬ У СОВЄТАХ

МОСКВА. — В Советах знов застрілили 8 осіб, серед яких знаходилися президент і заступник президента так званої „Советської Соціялістичної Республики Аджарії". Інші жертви були міністри, директори банку і т. п. Їм закидували це, що хотіли свій край відірвати від Росії і зробити його самостійним. Як тільки засудили їх на смерть, відразу виконали кару і не дали їм змоги зробити відклику до вищої влади.

В ПОЛЬЩІ ПРОМИСЛ ПІДНОСИТЬСЯ, ХЛІБОРОБСТВО ПАДЕ.

ВАРШАВА. — Банк Польського Господарства оголосив комунікат, у якому говорить, що промисл у Польщі підноситься, що слідно в ньому більше готівки і більше зисків. Зате паде хліборобство. В багатьох місцях Польщі посуха випалила зерно і хоч внаслідок того піднеслися трохи ціни на рільні продукти, то проте селяни під польською владою грошей мають обмаль і більшість з них є невиплатна, себто не всилі сплачувати своїх довгів і зобовязань.

БУТНА ВІДПОВІДЬ МУСОЛІНІЯ ФРАНЦІЇ.

РИМ. — На погрозу Франції, що вона відкрие свої границі для лівого еспанського уряду, коли Мусоліні не відкличе своїх „добровольців" з Еспанії, Мусоліні відповів, що таки не відкличе. А коли біде потрібно, то пішле ще більше. Щодо погрози відкриття границі, Мусоліні сказав, хай Франція не блофує і не завдає собі труду її відкривати, бо та границя була для еспанського уряду цілий час відкрита.

АНҐЛІЯ ОБЕРЕЖНІША ВІД ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН. — Анґлійський уряд спокійно жде на відповідь Італії щодо пропонованої конференції трьох держав, себто її, Італії і Франції, в еспанській справі. В анґлійських політичних колах є таке переконання, що Мусоліні згодиться на таку конференцію і що ця конференція принесе користи. З анґлійського боку вже є натяки, що Анґлія готова дати обом воюючим еспанським сторонам „право війни". Це був би великий успіх для політики Мусолінія і ґен. Франка; бо це означалоб, що відтепер не будуть називати уряду ґен. Франка „бунтарським", а лівий мадридський уряд „льоялістичним", тільки обі сторони будуть уважатися як комбатанти і супроти обох сторін невтральні держави мусітимуть примінювати однакові міри.

ЗМІНА ЖИДІВСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд рішив змінити свою політику супроти жидів. Досі протижидівську акцію проваджено з одного осередка, з Берліна. Відтепер та протижидівська акція не буде зосереджена в одних руках, а буде полишена місцевим провідникам округ. У деяких випадках це полекшить долю жидів; але в тих місцях, де знаходяться окружні провідники, фанатичні вороги жидівства, там положення жидів іще погіршиться.

ВУЛИЧНІ РОЗРУХИ МІЖ ФАШИСТАМИ І ЧЕРВОНИМИ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — Лондонські фашисти під проводом свого лідера Освальда Мозлея, в числі 2,000, влаштували вуличний похід. Поліція призначила їм шлях походу вулицями дільниці Бермондзей. Але червоні елементи рішили недопустити до того маршу і вночі побудували на тім шляху, яким мали переходити фашисти, дротяні перегороди. В часі походу прийшло до нагальних сутичок між фашистами і червоними елементами, в часі чого 30 осіб поважно ранено і 111 арештовано.

КНЯЗЬ ВІНДЗОР ВИБИРАЄТЬСЯ ДО АМЕРИКИ.

ПАРИЖ. — Князь Віндзор, бувший анґлійський король, заявив ґазетярам, що він враз з жінкою незабаром вибирається з відвідинами до Німеччини, а потім до Америки. Ціль його подорожі є те, що він хоче студіювати мешканеві і робітничі відносини в тих обох краях. Він дав до зрозуміння, що справа робітників і їх добробут усе були йому глибоко в серці і тепер він хоче продовжати студії над тими справами.

БОЇ В КИТАЮ.

ШАНҐАЙ. — Японські війська, які майже три тижні стояли під Шанґаєм на місці і не поступили ні одного кроку вперед, тепер пішли на цілому шанґайському фронті на півтори милі вперед і захопили 36 сіл. Японська армія також мала поважні успіхи в околиці Шансі. Вона розколола на двоє велику китайську армію, що хоч по своїх поглядах є комуністична, то приступила до спільних ділань з нанкінським націоналістичним китайським урядом. Ця армія є тепер загрожена. Та, не звертаючи уваги на ці перемоги, військові знавці починають сумніватись у велику силу Японії і думають, що її дотепер перецінювано.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЛОДИ ПОЛІТИЧНОГО ОПОРТУНІЗМУ

У пятницю вечором промовив через радіо до всього населення Америки вперше член Найвищого Суду. Промовцем був Гюґо Л. Блек, новойменований член найвищого трибуналу краю, а промова його відносилася до питань, що від кількох тижнів займають одно з перших місць на шпальтах американської преси.

Як звісно, цього Блека йменував пару місяців тому на опорожнене місце в Найвищому Суді президент Рузвелт. Номінація була, видно, нагородою для Блека за те, що, як член сенату, Блек вірно попирав президента в його заходах коло поступового законодавства. Коли номінація прийшла до потвердження сенату, сенат її потвердив без великого спротиву. Але по потвердженні ґазети з ланцюха Пола Блока відкрили, що Гюґо Блек кільканацять літ тому був членом Ку Клакс Клену, тайної громильної орґанізації, що хуліґанськими способами боролася за задержання переваги в Америці для людей білої раси, анґльо-саксонської крови й протестантської віри. Ґазети писали, що Блек виступив був з Клену, але потім став його досмертним членом. Ці ґазети не робили на основі цього відкриття президентові закиду, що він свідомо йменував до Найвищого Суду члена громильної орґанізації, але робили йому закид, що він у своїм бажанні „напакувати" суд своїми приятелями в поспіху призначив туди людину, якої при кращім розгляді він не був би йменував.

Коли зроблено ці розкриття, суддя Блек був на вакаціях в Европі. Там він ніякої заяви не давав. Зробив її аж тепер по повороті до краю. Заява складається з трьох частин. Поперше, суддя признає засаду, що, як демократія має вдержатися, люди мають розглядати характер і поведінку кожного публичного слуги. Подруге, Блек признає факт, що він колись належав до Клену і (як можна виносити з його слів, хоча цього він не каже) Клен є нетолерантна орґанізація, противна засадам релігійної свободи, що вважається основою американської конституції. Потретє, Блек перечить, що він тепер є членом Клену; каже, що він виступив з Клену, а всею своєю пізнішою діяльністю пішов проти всього того, за що стоїть Клен.

Як бачимо, заява Блека ріжниться від закидів його ворогів щодо фактів лише в одному: ті кажуть, що він є ще й досі членом Клену, а Блек каже, що він не є. Вороги мабуть за цей факт не будуть з ним сперечатися. Вони кажуть, що вже це одно, що Блек колись приступив до Клену, робить його нездібним обняти посаду судді. Оборонці Блека признають, що активна діяльність у Клені була би такою перешкодою для справедливого сповнювання обовязків судді, але, вони кажуть, що Блек своєю діяльністю дав доказ, що він не признає засад Клену. Вони вважають членство Блека в Клені глупим поступком, диктованим політичним опортунізмом, одначе такий політичний опортунізм, на їх думку, ще не дискваліфікує чоловіка на становище судді, як він своїми ділами не виконував дикої політики Клену.

Як бачимо, справа обертається коло тонких політичних і моральних питань. Через те либонь широкі круги громадянства не цікавляться спором так, як це моглоб виходити з гарячої кампанії в пресі.

О. С.

ЗА ЛАШТУНКАМИ ПЕРЕМОЖНОГО ЗВІТУ

Так називається одна стаття в большевицькій „Правді" (8. 8.): „За ширмой победного рапорта". Стаття написана зприводу тракторної справи в СССР. Але її заголовок можнаб застосувати до цілого господарства славного „Союзу": така неспівмірність існує між грімкими самореклямними словами советських діячів і траґічними фактами советського „будівництва".

Врожай! Пишуть, що врожай дуже добрий. Але збори... Навівши кілька зразкових колхозів та їх праць у Харківщині, „Комуніст" (4. 8.) з жалем стверджує, що таких — **мало.** А більшість „не орґанізує соціялістичного змагання за швидке і безвтратне збирання врожаю". „Жнива на Харківщині проходять повільно... В більшості районів провалюють плян комбайного збирання. Зібрано комбайнами лише 56.9% до пляну". В окремих колгоспах „хліб уже перестояв і починає обсипатися. В районі є 52 комбайни, є добрі комбайнери. Бракує лиш одного: **елементарного порядку",** як зрештою все в СССР.

„Машини дають **винятково низьку продуктивність".** Низьку тому, що советським невільникам не хочеться працювати, бо нема по що. А тому „то молотильний апарат забивається, то плянки транспортера ломаються". Але ні механіки, ні директори, приділені до тої справи, тим зовсім не журяться, „роботою не кермують".

„Не тільки через затягування косовиці є загроза втрат. Багато хліба **осідає в полі, не вивозиться.** Напр. у білопільському районі „намолочено близько пів міліона пудів хліба. Вивезено з цеї скількости біля 90 тис. пудів, понад 380 тис. пудів зерна **лишилося на полі...** В колгоспі ім. Петровського тисячу сотнарів зерна вже попсовано. Хліб зогрівся, попрів".

І це при драконських розпорядках влади, при повній безправності людности! Видко, воліє та людність гинути, ніж працювати на державу-визискувача. Видно, що ніякої охоти до праці люди в СССР не мають.

Такі самі відомости і з інших районів. Так, у куйбишівській области „убрали 5,524 гект. — **девять відсотків** пляну. Добова вирібка комбайну ледви досягає сімох гектарів".

І знову, як на причину кепського функціонування зборів, вказується на брак керівництва, іґноранцію і ледарства керівників, призначених, очевидно, тоюж самою партією з її „ґеніяльним" вождом... Брак орґанізації взагалі застрашаючий. Для розвантажування зерна кожний комбайн потребує 40 до 50 мішків. Отже тих мішків у гіперіндустріялізованім СССР нема. „Такої скількости мішків у колхозах — смутно стверджують ґазети — нема. Тому плян розвантаження заломився". „При цій марній роботі „кожний комбайн тратить до 18—20% робучого часу".

Дальші язви: „На полях степового району лежить більше ніж 2 міліони пудів хліба. Гори пшениці, ячменю й іншого зерна громадять у буденівськім, ґеорґієвськім, александрівсько-обільненськім і інших районах Орджоникиддзівського краю. Хліба в степу накопичилося багато. **В більшості вивидків він не захищений від дощу".** Коли прийдуть дощі, зібране зерно пропаде. Щодо транспорту, то досі „потрібний транспорт ще не мобілізований".

В дніпропетровськім районі в Україні „**вивіз** намолоченого зерна з токів **іде винятково повільно.** В азовсько-чорноморській окрузі **лежить на полях понад 50 міліонів зерна.** Осідання хліба по токах прийняло в останніх днях грізні розміри. **Багато десятків міліонів пудів лежать** у донецькій області на Одещині". І, що найхарактеристичніше, стверджують „величезний розрив, що росте з дня на день між обмолотом збіжжя і його вивозом". Іншими словами, **людність зовсім не спішиться здавати скошене й вимолочене збіжжя большевикам.** А ще до того, як стверджує „Правда" в отій статті „За кулісами переможного звіту", маса автомобілів, льокомобіль і тракторів стоять невжитками, бо попсулися, нема запасових частин, а ті, що прийшли, ні до чого не надаються, і т. д.

Так виглядає **за советською пресою** господарка сталінської партії на найвідповідальнішій ділянці советської економіки. І подумати, що є люди, які вірять у розмах та економічний чисто „американський" розвій советського Союзу! Хай читають советські ґазети. Хай переконаються, що система соціялізму, система, яка задушує приватну ініціятиву і спонуку до праці в робітника, засуджена на повільне, але певне конання.

Ніякий „ґеніяльний" вожд того конання не стримає...

ІМПЕРАТОРСЬКИЙ ОРДЕН СВ. ЮРА

(З мого римського щоденника).

Одного вечора в мойому помешканні голосно задзеленчав телефонний дзвінок і у відповідь на моє „алло" я почув добре мені знайомий голос одного мого товариша, проф. М.:

„Алло, алло! Як ся маєте? Добре? Гаразд! Хочу вас запитатись про одну справу... Чи ви знаєте князя Токаржевського де Токари, бувшого українського міністра закордонних справ?

„Міністра? Здається, він був тільки товаришем міністра, але це зрештою не важне. Особисто ми з ним тепер не стрічаємося, але, взагалі кажучи, знаю. Він служив по українських місіях: спершу був у Відні, потім у Царгороді. І тепер, як мені здається, має досить близьке відношення до польського посольства в Римі, а зокрема до одного його активного аґента, радника Хромецкого, специяліста від українських справ, що, як такий, має обовязок і, здається, велику приємність запевняти італійців, що українцям **незвичайно добре живеться під Польщею,** і на доказ того наводить факт, що один українець мав дозвіл від поляків засісти навіть на віцемаршалківському стільці в польському парляменті".

„Доказ для нас не дуже переконливий, бо ми, як знаєте, взагалі ставимося з підозрінням до того роду парляментарних „комедій". Але скажіть мені: чи той князь де Токари має право роздавати **шляхетські титули?**

„Що?! Шляхетські титули? Вперше чую. Як мені пригадується, шляхетські титули мають право надавати тільки суверени держав.

„Так і мені здавалось, але мені тут оповіли... Зрештою, якщо дозволите, я пришлю вам одно число французького часопису, де говориться про надання шляхетського титулу графа в якомусь ордені св. Юра, про який я ніколи не чув.

На другий день почта принесла мені часопис "L'OEUVRE LATINE", офіційний орґан „Ліґи Латинської Єдности", ч. 113, за червень—липень 1937 р. Тут на другій сторінці читаю:

„Нарешті між іншими важливими побаченнями, що їх наш президент (п. Рауль Фолеро) мав у Римі, відзначимо дуже сердечне побачення з Його Ексцеленцією князем де Токари, колишнім міністром закордонних справ України. Князь де Токари — один з найвищих достойників Імператорського Константинівського Ордену св. Юра, до якого наш президент був прийнятий кілька місяців тому зо ступнем Великого Хреста і з титулом ґрафа Ордену".

Хай живе новий ґраф! Очевидячки, ще досі не перевелися люди, що для збільшення власної ваги потребують отої давно віджилої прикмети февдального аристократизму, забуваючи, що в нашому столітті панує **аристократизм характеру і праці.**

Але мене зацікавив новий, ніколи нечуваний орден **„Константинівський Імперіяльний св. Юра",** де роздавали шляхетські титули і де мій земляк був „високим достойником".

Потім трапилася ще інша пригода. Відбувався в Римі конґрес чужинців, що стоять на плятформі „Комітетів універсальности Риму". На чолі цих „Комітетів" стоїть депутат Козельскі, що минулого року возив з Палятину землю на могилу Пілсудского, і вже давно прикрашує свої груди ордером „Польонія Реститута". Дивним збігом обставин оці Комітети Універсальности Риму знайшли своє пристановище в прегарній старій палаті Кастякі... тільки одним поверхом вище від того поверху, де розсташувалося польське посольство. І внаслідок, очевидячки, не менш дивного збігу обставив між нашим князем і отими Комітетами встановився дуже тісний контакт, так, що князь не міг, розуміється, не прийняти участи в Конґресі Комітетів Універсальности і Риму, фіґурував на ньому, як... представник України. Першого дня конгресу, як тут взагалі водиться, всі його учасники, на чолі з прапорами відповідних націй, пішли віддати пошану могилі Незнаного Жовніра. Пішов і наш князь, несучи... подумаєте, розуміється, український прапор? Нічого подібного! Прапор, що його ніс „представник України", був, щоправда, української жовто-блакитної барви, але його прикрашали... як знаєте, український прапор досі нічим не прикрашається, хоч, можна думати, що його можна булоб прикрашати нашим державним гербом, цебто — тризубом. Але **не тризубом** прикрасив український прапор „представник України", а хрестом (дехто казав — мальтійським, бо князь Токаржевський належить і до мальтійського ордену), поверх якого всадил італійський пук різок з сокирою — фашо. Отже коли дехто, здивований і навіть обурений, запитував пізніше „представника України", чи можна так свавільно відміняти національний прапор, він трохи збентежено відповідав, що то був властиво не національний прапор, а прапор його „ордену".

Натурально, моя цікавість зростала. Я хотів довідатися дещо більше про той Орден і про його цілі. Не було сумніву, що його вістря було звернене проти большевизму (бо зрештою в Італії тільки протибольшевицькі ідеї мають попит), але з другого боку, не було також ніякого сумніву, що його діяльність була також антисоборницька й антинаціоналістична.

Щасливий випадок хотів, що французьке посольство запропонувало всім членам Асоціяції Чужинецьких Журналістів у Римі білети до Парижа, даючи на цих білетах 85% знижки. Це значило — проїхатися до Парижа, де я ще ніколи не був, малощо не задурно. Хіба можна було відмовлятися? Поїхав. Побув там тиждень. Що дня давав ногам добре знати, бігаючи з музею до музею, відвідуючи старих друзів-приятелів, оглядаючи ріжні українські установи, яких у Парижі вже таки чимало, і розпитуючи про це та про те...

Розпитував я і про орден св. Юра. А те, що довідався, вважаю моїм журналістичним обовязком тут усім оповісти. Якщо скажу що неправдиве, то ті, що знають більше, поправлять, бо я не був очевидцем усього того, а оповідаю тільки те, що мені оповідали. Наскільки знаю, в українській пресі ще не зявлялося нічого в цій справі, і тільки у „Вояку", орґані Орґанізації українських військових, було дещо оголошене, але „Вояк" — часопис занадто мало знаний. А тимчасом справа ордену св. Юра має чимале громадянське і національне значіння.

Отже кажуть, що орден св. Юра повстав 1932 року. Його ініціятори — Токаржевський, Єреміїв (видавець „Офінору"), Донцов і Вишиваний. Вже в цій сполуці чотирьох імен маємо дещо сензаційне. Токаржевський і Єреміїв занадто знані як польонофіли, щоб не бути враженим отим зближенням їх імен з іменами Вишиваного і, особливо, Донцова. А проте, саме ці чотири ймення, побільшені йменнями Никитюків та Лотоцького (брата Токаржевської) мені були дані з запевненням правдивости.

Ціль ордену — захоплення влади в Україні, а як можливо, то ще й на еміґрації. В 1934 році зроблено спробу захопити в свої руки Ґенеральну Раду уенерівських орґанізацій у Франції. Треба отже було тільки зліквідувати п. Шумицького, що був її головою, і поставити на його місце Єремієва; але саме в цьо-

Денис Пирч.

ВІН ЖИВ З РОЗУМУ

(2)

І тут над нею почав щось шептати, а потім у голос: „Маґера, беґера, корнута, кичера, йди на ліси, на гори, на дебри, вертепи, де когут не піє й сонце не гріє й де дзвона не чути, йдиж, бідо, до корнути. Тьфу, тьфу, бодай ти щезло, пропало й більше не панувало!"

І вкинув кістку до торби.

— Ту кістку, каже, закопає, на перехресних дорогах опівночі, заки ще когут запіє, й вона вже більше до вас не вернеться.

Ґаздою зо зворушення аж щось підкинуло на печі й нога вже цілком перестала боліти.

— Чоловічку божий, простогнав ґазда, бери собі воли, бо вони вже твої. Я тепер бачу, що тебе тут Бог післав і ти мені життя урятував.

— Дякую вам, чесний господарю, хай вас Бог стереже набудуче від усякого зла. Але видите, що я подорожний, то мені ніяк тягатися з волами. Я думаю, що ліпше булоб для мене, якби ви мені дали гроші, коли я вже собі у вас так заслужив, а воли затримайте собі.

І пішла ґаздиня до комори, витягла зо скрині чотириста левів і поклала перед „Божим чоловічком" на столі. Тай іще просить, щоб розгостився в них і заночував.

Та не треба, щоб він аж заночовував. Ануж нога розболілаб наново. Тай гроші до кишені, чимскорше попрощався з господарями, та надвір і раптом десь зник, як камфора. І вже не пускався дальше, тільки завернувся назад, щоб чимскорше дістатися додому, бо вже зближався й Великдень.

А треба знати, що в тому селі, звідки походив Своїчок, було більше ворожбитів, але він був між ними найстарший, і навіть прозивали його архиворожбитом. Вони всі, ті ворожбити, волочилися по світі, але перед Великоднем старалися всі бути вдома, щоб висповідатися й очистити душу. І панотцеві давали тоді по пятці і по десятці на Службу. Просили, щоби був для них ласкавіший і щоб не псьочив їх дуже на проповіді. Але він таки не дуже їх щадив: ганьбив на всі заставки. Але це нічого не помагало, бо вони все своє робили. А по Великодні ворожбити собі загуляли і всі гроші, які мали, жиди від них забрали. А було там тих пявок у тому селі тьматьменна.

Як уже грошиків забракло, тоді ворожбити знов забиралися, як вони називали в дорогу. І так що року.

І коли Своїчок по довшій мандрівці з далекої Волохії, цебто Румунії вже зближався до свого рідного села, то затримався ще в сусідньому польському селі, де була дідичкою одна стара пані, велика польська патріотка, милосерна й дуже приступна для простого народу. Загалом люди називали її доброю панею. Та й наш Своїчок задумав із того скористати. І коли його впустили до двора, то він представився ясній пані грабіні як польський повстанець і брат „рускеґо пробоща" з сусіднього села. Казав, що вертається з Сибіру, де його москалі чотирнацять літ мучили. Тай зачав дуже жалуватися, що його тепер, збідованого й споневіряного, навіть ніхто не хоче знати. „Ось, каже, мені заплата за те, що проливав кров за ойчизне". І тут натеребив ще дечого такого дідичці, що старушка аж розплакалася. Бо й вона також мала сина, що десь загинув у повстанні. І вгостила Своїчка та обдарувала грішми й убранням й ще казала відвезти його критою великопанською каритою додому. „А проше кляняць сен ксендзу пробощові одемнє", переказує дідичка, „бо я й не ведзяла, же он мял брата такеґо велькеґо патріоте польскеґо. О, то поржондни наш рускі ксєнжулек, я еґо бардзо шанує. Я там кедись пшияде сама поґратульоваць ему".

І їде собі гунцвот Своїчок панською каритою, розляґається по мягких подушках, наче сам ґраф Потоцкі. А коли вже доїжджали до села, казав візникові стати й усунув йому в руку цілого ринського на „вудке". На то тобі, мовляв, хамє, щоб ти знав, що пана везеш. Потім зліз з карити й казав візникові вертатись назад, бо, каже, вже пізна пора й він хоче без великого гукустуку й несподівано прийти додому. Старий візник трошки здивувався, бо ще таких панів ніколи не возив, навернув карету й поїхав собі додому. А Своїчок знов чалап, чалап по болоті до своєї хатинки, що стояла на горішньому кінці села, де вже давно очікувала його жінка.

Також треба знати, що Своїчок поношувався вже більше зо шляхетська й холошні вже давно скинув. І на другий день, причепурившися по святочному, пішов просто на приходство, буцімто привитатися з еґомосцем. А еґомосць, як тільки побачив його, тай таки заразів до нього:

— О, ти вже тут? А тобою, синцю, де так довго дідько терки оббивав!

— Я, прошу еґомосця, задалеко запустився за границю тай трошки забарився в дорозі.

І таки відразу кладе десятку на стіл. Будьте ласкаві, еґомосць, відправити Службу Божу „за всякоє прошеніє".

— О, так, „за всякоє прошеніє", щоб ти міг дальше туманити й ошукувати дурних людей? Чи так ти думаєш?

— Без урази, еґомосць, але я людей не ошукую. Вони самі мене кличуть до себе, отже, видко діло, що мене потребують. А що вони дурні, то я тому не винен.

— Мовчи, лайдаку один, та перестань людей туманити й забирайся вже раз до якоїсь чесної праці.

— Дайте спокій, еґомосць, дайте, бо то видите, кожна людина жиє відповідно до свого таланту, який йому Пан Біг дав. Наприклад, наш коваль, що має за селом кузню, жиє з ковадла. А еґомосць знов з вівтара, а я, прошу, жию з розуму.

Та ще добре не вимовив тих слів, як раптом знайшовся за дверми.

Схвильований панотець бігає по кімнаті та говорить сам до себе: „А то лайдак один, а то гунцвот, так мене поденервував! Каже, що він з розуму жиє, а мене, священика, з ковалем рівняє. Но, й видав хто таке?!

І погрозив кулаком у сторону дверей. (Кінець).

Міським городом біжить малий хлопчик. Нараз зашпотався і впав як довгий на землю. Якась пані підбігла, підняла хлопця і питається:

— Нічого тебе не болить?

— Ні, прошу пані.

— А як ти називаешся?

— Юрчик.

— А як тобі на назвище?

— Я не знаю.

— Якжеж називається твій батько?

— Я не маю батька.

— А мама?

— І мами не маю.

— Бідненький, — жалує пані — то хто ти дійсно є?

— Я? Я те нещастя, що притрапилося моїй сестрі.

му місці наступ потерпів повне фіяско. Кандидатура Єреміева на зїзді організацій провалилась, і сама справа Ордену, що досі залишався секретним, вийшла на світло Боже. Один з членів Ради, якого хотіли приняти до Ордену, виявив статут Ордену, і ціла справа цілком провалилася. Ґенеральний секретар і скарбник Ради мусіли залишити свої посади, Токаржевський уважав за краще податися до Риму, Єреміїв — до Женеви.

Оповідають також, що коли Василь Вишиваний, через відомі чесько-большевицькі намагання його компромітації, мусів виїхати до Відня, Токаржевський, як Ґенеральний Командант Ордену, шукав інших кандидатів на високе становище Верховного Вожда, і спинився був на двох Рюриковичах: кн. Масальському в Берліні та кн. Четвертинському у Варшаві, причому ніби цей останній мав дуже великі вигляди опинилися на чолі Ордену св. Юра, але потім — не знати чому — ці кандидати Рюриковичів відпали і полковник Вишиваний залишився надалі Верховним Вождом.

Мої інформатори думали, що після провалу 1934 року діяльність Ордену цілковито припинилась, але, як видно з діяльности Токаржевського в Римі, де він звязався та зсолідаризувався з авторами відомої скандальної брошури „Українські національні меншости в Польщі" та з замітки в "L'OEUVRE LATINE" з червня цього року про надання ґрафського титулу п. Раулеві Фолерові, ця діяльність не припинилась, але йде шляхами, що мало чести приносять українському імені.

І ще одно питання виникає у звязку з цим Орденом. Мої інформатори мене запевняли, що *ідеольогом* Ордену був Д. *Донцов*, відомий автор статті „Партія, чи Орден" у редаґованому ним „Віснику". Також і тут у Римі, пп. Токаржевські запевняють італійців, з якими знаходяться у звязку, що вони представлять течію „українського фашизму", що його очолює Д. Донцов. Отже видвигаємо цю справу, щоб почути щодо цього вияснення самого п. Д. Донцова, бож його імя звязується з явно антисоборницькою й антинаціоналістичною акцією Токаржевського.

Евген Онацький, Рим.

ПОСМЕРТНА ОПОВІСТКА

Дня 2-го жовтня 1937 р. помер **Михайло Заборський**, член Бр. св. Юрія, від. 160 У. Н. Союзу в Джемейці, Н. Й.

Покійний родився в селі Загіря, повіт Рогатин. Вступив у члени У. Н. Союзу 1924 р. Завше підпирав народні цілі і був знаний зо своєї гостинної і спокійної вдачі.

Покійний оставив жінку Христину і дочку Олену. Похорон відбудеться з дому жалоби під ч. 145-14 South Street, Jamaica, N. Y., у вівторок, 5-го жовтня.

В. Й. П.

З ДНЯ

„ПОВОЛІ РЖНІЙ, БО ТО БИЛ ДОБРИ ПАН".

Крайові часописи подають, що у звязку з останніми польськими розрухами, в яких поліція вбила 50 польських селян, польська влада далі переводить численні арештування серед польських селян. Але про це преса мовчить, бо мусить мовчати. Тільки врядигоди продереться на ґазетні шпальти якась мала новинка, що відслонює рубочок і кине світло на правдиве положення в Польщі.

Ось такий „рубочок" відслонила новинка, подана польською телеґрафічною аґенцією (ПАТ), яка каже: „В бучацькому повіті переводять поліційні органи дальші арештування в звязку з останніми подіями. Чимало людей скривається перед властями в околичних лісах. Постерункові знайшли й арештували між іншими так званих „косинерів", які ґрупою кількасот осіб, озброєні в коси, застромлені в руба, спішили на „відсіч" села Бариша. Арештовані походять з Ковалівки коло Монастириськ. Арештованих відвезли до окружного суду в Чорткові".

Отож бачимо, що традиція таки все і всюди оживає. Коли розпалася Росія і в Україні повстала своя самостійна держава, то багато з наших вояків стихійно почали носити шлики на шапках, а навіть „оселедці" на голові. Не звертаючи уваги на півтораста-літню перерву, традиція під проміннями свободи сама оживилась і почала продовжати життя в тій формі, в якій її тому півтораста літ перервали.

Те саме з поляками. Мазури споконвіку мають велику пасію до кіс. Шабля шаблею, але коса, насаджена рубом, має для мазура щось романтичне. З такими настобурченими косами польські мазури йшли в наступ на своїх національних ворогів і нераз осягали гарні перемоги. Та нераз з такими настобурченими косами вони також ішли на своїх власних панів, які, щоб грати ролю „моцарства", стягали таки зо своїх власних громадян останню шкіру. Тими настобурченими косами вони патрошили тих панів і спускали зо своєї нації „зіпсуту кров". А спускаючи її, нераз собі приговорювали: „Поволі, Мацек, ржній, бо то бил добри пан".

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ МАЗУРІВ.

Крайовий український часопис „Нове Село" приносить під повищим заголовком допис, у якому між іншим говориться: „В Бучаччині при кінці страйку пустили якісь провокатори вістку, що староста позволив на грабунок містечка Золотий Потік. Влада — говорили — позволила на грабунок на середу. В це місцеві польські селяни повірили. Тому в середу вранці зібралася велика товпа селян з мішками, сокирами, вилами та гайда до міста користати з дозволу пана старости. На передмісті товпа стрінула поліцая, який їх затримав, питаючись, де вони йдуть. Вони всі разом відповіли: „Рабоваць. Пшецеж пан староста зезволіл". Поліцай був хитрий і скоро полапався, в чім річ. Спокійно і рішуче він заявив: „Врацаць, пан староста одволал. Рабунек одбендзе сен в пйонтек". Зібрані мазури сердито закляли, але коли староста відсунув грабунок на „пйонтек", то треба прийти в „пйонтек". Тимчасом влада поробила відповідні приготування, спровадила до Золотого Потока більшу скількість поліцаїв та не допустила до грабунку".

Цей випадок ккидає цікаве світло на мораль польських мазурів. На мораль вони дивляться з боку влади, з боку сили, а не з боку свого сумління, свого серця, своєї душі. Коли влада позволяє грабити, то значить можна грабити. А коли влада карає за ґрабіж, то значить: „Пильнусь!"

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА.

В різкім противенстві до вище наведеної культури польського мазура стоїть культура українського селянина. Його мораль випливає з глибини його власного серця, з глибини його сумління. Він є сам для себе суддею і гамульцем неморальних спокус. Він знає, що добре, а що зле — не через закони світської влади, тільки через закони своєї душі. Для світської влади український селянин має навіть глибоке моральне упередження, а то тому, що довгий час та влада кривдила його й очевидячки ламала найосновніші закони моралі. Тому те, що робить влада, він різко відмежовує від свойого поняття „моралі" і в ніякому разі не вважає світської влади авторитетом над своєю „святая святих".

Правда, є в українськім селі також злодії. Та пересічний український селянин шанує чужу власть, чужу честь. Коли він деколи заподіє іншому чоловікові кривду, то його власне сумління за те пече його гірше, ніж пеклаб кара світської влади.

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬ.

Серед учених економістів є два погляди на мораль людей: ідеалістичний і песимістичний. Перші вірять у доброту людської вдачі і кажуть, що люди з засади не є злі сотворіння. Вони, щоправда, мають грішні склонности, але при корисних матеріяльних умовинах і при відповіднім вихованні ці добрі сторони будуть переважати й контролювати злі нахили.

А песимісти кажуть, що людина є з засади лихою. Вона не має найменшої пошани до майна іншої людини; а коли вона цього майна не вириває їй з рук, то тільки тому, що боїться зверхньої, фізичної влади. На доказ свого твердження вони ставлять таку гіпотезу: Уявім собі, що людям вдалося знайти „шапку-невидимку", в якій не можна булоб побачити іншого чоловіка. Скільки людей вдержалисяб у своїй внутрішній моральній дисципліні і не далисяб захопити покусі, щоб не піти десь до банку і невидимою рукою загорнути гроші або якісь інші цінні предмети? — На це питання вони відповідають, що дуже маленький відсоток. Та і той відсоток, вони кажуть, лише зпочатку боровся би з покусою, а далі уляг би її і сягнув би рукою по чуже добро, яке так легко булоб йому взяти.

На це можна сказати, що й одні й другі вчені мають велику частину слушности. Але правдивість їх науки полягає в тім, до якого народу, до якої суспільновти вони її примінюють. Коли до польських мазурів, то безперечно, песимісти мають рацію. Але коли в суспільності є закорінене народне переконання, що „хай мене Бог скарає, коли я взяв його волосочок", то до такої суспільности можна спокійно приноровити цю першу науку.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ГЮСТОН, ТЕКСАС.

Вигра молодого українця.

Нашим українцям приємно було читати в місцевій американській пресі широкі описи ситківкових (тенісових) змагань, у яких ішло про чемпіонство „The Press Junior Davis Cup". А було читати приємно головно тому, що переможцем вийшов 15-літній українець: Пилип Пиндус. Часописи вихвалюють його знамениту гру і стратеґію. Він одержав „Jack Norton Junior Davis Cup Trophy" і буде відданий у руки знавців ситківкової гри для дальшого удосконалення, а звідомлення про його поступи будуть висилати до „National Davis Cup Committee".

Впродовж тижня змагалась яка сотня хлопців. Та, як бачимо, наш Пилипко переміг. Його головний противник, Бернат Варна, є теж знаменитим грачем. Наш Пилипко виглядав худенький і тяжко було повірити, що він зможе осягнути таку перемогу. Та він грав дуже добре і відбивав мячик легко і дуже спритно. А як виграв, то з усміхом підійшов до свого противника і подав йому руку так щиро, що вся публика приняла це з великим задоволенням.

Безжурний.

—o—

МІНЕАПОЛІС, МІНН.

Український День.

В стейті Мінесота відбувся в неділю, 19. вересня ц. р., перший Український День. Цей День випав дуже гарно і мав багату програму. Програма складалася з молитви о. Корсуновського; з пісень, виконаних хором під управою о. Корсуновського; з виступів українських танцюристів; з виступів жіночого хору; зо скрипкового соля Івана Дениса і промов: проф. Грановського, пані Склез, Лерой Метсона, Джана Джекобсона і проф. Гайдака.

Переводив програму С. Мамчур, професор з каледжу Сейнт Томас. По програмі була перекуска і спільна забава до пізна вночі.

Святкування Національних Днів має велике моральне значіння. Воно скріпляє в нас віру до себе самих та навіває новою надією в повну перемогу в боротьбі за свої права. Також у часі таких Днів чужинці мають нагоду ближче запізнатися з нашим громадянством, з нашою культурою і з нашими національними змаганнями.

Адвокат Лерой Метсон на тім Дні дуже гарно говорив про українців. Він казав, що ми прийшли до цього краю не з голими руками, але принесли з собою багату традицію і нарівні з іншими народами працюємо в тій великій симфонії, що її творить американська нація. Згадав, що ми в Канаді також зробили великий поступ і маємо своїх представників у провінційних леґіслятурах, а навіть маємо послів у домініяльнім парляменті.

Пані А. Сіклес, секретарка Інтернаціонального Інституту, говорила про наші співи, танці, вишивки, якими ми чарували американську публику у великій салі в Сейнт Пол.

Джан Джекобсон, представник ґубернатора стейту Мінесота, говорив про національні змагання поневолених народів. Підкреслював гадки з промови проф. Грановського про норвежців, які боролися зо шведами таксамо як і ми довгі роки, доки не стали вільними. Казав, що українці також стануть вільні і здобудуть свій національний ідеал.

Проф. Грановський говорив про поневолені народи і про значіння Національних Днів. Він казав, що такі Дні повинні святкувати всі українці разом, а не якісь окремі гурти, чи поодинокі організації.

Д-р М. Гайдак представив історичні змагання наших славних гетьманів, як теж пізніші змагання нашого народу, що відбулися вже за нашої памяти. Згадав теж про теперішні часи, в яких український нарід крівавиться, кажучи, що з цеї крови зродяться нові месники кривд нашого народу, що відновлять нашу молоду державу, передчасно повалену ворогами.

Успіх свята був великий. Найбільше заходів поклав при цьому таки проф. Грановський зо своєю дружиною. Заслужилася також українська православна громада, як і одиниці з української католицької громади. Чинну участь брали в цьому Дні тутешні свідомі лемки, як теж свідомі українці з Закарпаття.

Микола Ванджура.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СВЯТКУВАННЯ РІЧНИЦЬ.

Як кожного року, так і цього українська суспільність обходить усякі річниці. Деякі з них навіть дуже величаво, бо вони стали українськими всенародніми святами. До таких можна зачислити річницю уродин і смерти Тараса Шевченка, річницю листопадового зриву, річницю злуки українських земель і т. д.

Чому ми святкуємо такі річниці? Бо вони пригадують нам наші славні події, переносять нас духом у ті славні часи, хоч може тяжкі і страшні, але такі, що нема причини стидатися за них.

Тарас Шевченко оставив заповіт „Вставайте, кайдани порвітде". Також своїм життям дав нам гарний приклад, як прямувати до волі. Першого листопаду український нарід пішов за тим заповітом, повстав і пірвав кайдани. Над Львовом замаяв жовто-синій прапор. Західня Україна звільнилася від ляхів. Але „встоятись не було сили". Та всетаки та подія не пішла намарно: вона пригадує нам, що ми мусимо гуртуватись, обєднуватись, а не дробити свої сили. Бо черговий Листопад може вже і недалеко...

Цього року кожна українська місцевість знов буде святкувати листопадову річницю. Але, на жаль, не всі місцевості будуть святкувати її разом. Як звичайно, багато з них поділяться на гурти й будуть святкувати одні тут, а другі там. Бо за 19 літ ми всетаки ще не поступили так уперед, щоб відсвяткувати цю подію в тому дусі, в якім вона була довершена тодішніми учасниками. Ми повинні памятати, що скільки разів будемо святкувати наші найбільші свята разом, то тим ближче будемо підходити до здійснення того, що святкуємо.

І тепер, на передодні святкування листопадових подій, наберім зрозуміння для великої ідеї, наберім охоти до корисної праці, розпалім у своїх серцях гарячу любов до всього, що рідне. А тоді наші річниці не проминуть безслідно, а будуть тим, чим вони все повинні бути, це є скріпленням нас на дусі й обєднанням в одну сильну і культурну українську громаду.

Михайло Шміґельський,
Клівленд, О.

—o—

ЩЕ ОДНА ДІЛЯНКА НАШОГО СОЮЗУ.

Ще й досі не бракує між нами таких, ніби просвічених, що не вміють оцінити цеї великої праці, яку вложив і далі вкладає наш У. Н. Союз в українське життя в Америці. Не буду давати на це відповіди, бо про ту працю можна найкраще переконатися з Пропамятної Книги У. Н. Союзу, а цю книгу повинна прочитати кожна культурна українська людина в Америці. Тим разом хочу звернути увагу на те, про що я вичитав у „Свободі" в справі будови Народніх Домів У. Н. Союзу по ріжних місцевостях. Ось читали ми, що вже такий дім викінчують у Дітройті. Думаю, що це дуже важна справа. Нам треба таких Народніх Домів, бо вони будуть основані на твердім ґрунті, коли будуть звязані з У. Н. Союзом фінансово й ідейно. До такого Дому будуть горнутись наші громадяни, бо відчуватимуть, що його звязок з У. Н. Союзом це ніщо інше, а ґарантія, що такий Народній Дім буде правдиво національною твердинею, дійсно культурною установою, осередком, біля якого обєднається все наше життя у громаді. Звідси виходитимуть здорові ідеї, тут гартуватимуться характери. До такого Народнього Дому буде можна лекше затягнути і нашу молодь. Всі ми повинні звернути увагу на цю нову акцію, що її вже започаткували деякі громади: будувати Народні Доми У. Н. Союзу. Це здорова думка. І треба бути вдячним У. Н. Союзові, що він такі здорові думки попирає, бо це в нашому національному житті: крок уперед. Згодом говова покритися ціла американська Україна такими Народніми Домами У. Н. Союзу. А якби таке сталося, що дай Боже, то на тім тільки зискалаб народня справа.

Михайло Ликтей,
Ню Йорк, Н. Й.

ТАЄМНА ДУША ЯПОНІЇ

Японці дуже не люблять, коли хто говорить про їх незвичайну експанзію, яку виконали за розмірно короткий час і притому називає їх „американцями жовтої раси” або „прусами Далекого Сходу”. Хоч велитенський поступ у дуже великій частині залежав від того, що японці приняли багато взорів чужої культури, то вони не хочуть бути до нікого подібні. Ролю, яку визначили свому народові й державі в історії світу, вважають великим історичним післанництвом.

Потомки богині Сонця — чи малп?

Про те, що японці це найбільша загадка для чужинця, всі знаємо. Якіж поправді ті Японці? Яке їх життя? Про походження японців є чимало наукових здогадів, одначе до однозгідного висновку чужі вчені не дійшли. Японці — у своїх леґендах і переказах — уважають себе потомками, і то в простій лінії, богині Сонця. Зате китайці інакше пояснюють походження японців. запевняють у найстарших своїх книгах, що тому, що в стариннoму Китаю не знали кари смерти, злочинців вивозили на малих човнах на широке море і там покидали їх. Багато з них погинуло, та деяким вдавалося доплисти до численних острівців, що нині творять японське цісарство. Там із сумішки з малполюдами повстав японський нарід. У цьому смішному переказі віддзеркалюється вся ненависть, яку відчували і відчувають японці до китайців. Москалі підчас японсько-китайської війни прозивали японців „макакі” — порода малп.

„Чудацтва” життя японців.

У японців багато дечого здається нам не лише чужим, а й дивовижним, нельоґічним. До таких чудацтв зараховуємо сам спосіб домашнього життя японців. Підчас обіду насамперед дають солодкі страви. Книжки зачинються там, де кінчаться наші; точка попереджує речення, а не закінчує його. Малих дітей носять не на руках, лише на плечах, при шиттю рушають не голкою, а матерією. На коня сідає японець з правого боку. Після купелі тіло витирають мокрим рушником, а як беруться будувати домик, зачинають від... даху, нумерують поодинокі частини будови та складають, наче дитячі кльоцки.

Ті характеристичні мешкальні японські доми, що так захоплюють туриста легкістю архитектури й гармонією, зовсім інакше роблять враження, коли переступити їх поріг. Там царить сутінок, пустка й тишина. Стін у середині нема. Масивний дах піддержують деревляні стовпи, які є майже в середині дому. Стовпи на камяному підмурованні, тому між долівкою кімнати та землею, що на ній стоїть дім, є чимало порожного простору, від якого заносить студінню та вогкістю. Домівки в кімнатах покриті тростиновими матами, все однаковими. Тому величину кімнати обраховують так: 4 мати або 8, а це вже велика гостинна кімната. Внутрішніми розсувальними стінами (часто тектуровими), можна зробити з кількох малих кімнаток велику салю, або поділити дім на затишні закутки.

Чужинець не всилі уявити собі життя в такім домі, отвертім на всі боки, наче паперова ліхтарня. Зате японець уважає наші мешкальні доми вязничними будинками, притому повні річей непотрібних, що лише заваджають. Хоч життя в Японії вже дуже змодернізоване, таких домиків там іще багато міліонів; вони в середині чистенькі й охайні, тихі. Там панує відвічний, іще майже ненарушений патріярхальний устрій, безоглядний послух „голові дому”. Японська приповідка каже, що справжній син країни Сходячого Сонця боїться лише трьох річей: землетрусу, голоду та „лисої голови”, яка належить до найстаршого в роді.

Традиції і дійсність.

І хоч цей патріярхальний устрій японського життя ще такий могутній, то всеж раз-у-раз із Японії доходять до нас дивні вістки про політичні вбивства, військові революції, державні переворoти. Діється це тому, що може в ніякім народі не заходять такі величезні, такі парадоксальні розбіжности між традицією і дійсністю, між справжнім життям, яке перенеслося до великих фабрик, варстатів і там власним розгоном приготовляє події, яких не спинить і „геройський традиціоналізм” японця.

Всеж кляни, як пережиток февдальних часів, і далі правлять життям Японії, хоч парлямент і політичні партії намагаються зломати значіння клянів. Про все, отже і про те, що тепер діється в Японії, рішають чотири назви: Сацума, Чосу, Тоса та Чізен. Так називаються чотири кляни Японії. Два перші, Сацума і Чосу, мають найбільші впливи. Сацума є представником лицарських чеснот і відваги, Чосу — державної мудрости. До кліки Сацума належав двірський маршал Ояма, Ямасата, Кавамура й адмірал Тоґо, себто найславніші й переможні вожди Японії. Із Чосу вийшли: ґраф Іто, Ямамото, Гірота, отже ті державні мужі, які причинилися до величі японського цісарства. Крім того в політичному житті Японії бере участь таємна й могутня рада, звана Дженро, найвища державна установа. Дженро нібито не бере участи в політичному життю Японії, та вистане, щоб політика уряду виглядала йому невідповідною — а вже мусить прийти до кабінетної кризи чи навіть державного перевороту. Які великі впливи має Дженро виходить хочби з того, що без його згоди не можуть іменувати міністра внутрішніх справ або міністра маринарки. Ті впливи Дженро старається зломити парлямент.

Божеськість мікада — державна реліґія.

Стара, патріярхальна „урядова” Японія знайшла оригінальний спосіб для поборювання „молодих”: проголосила нову державну реліґію, яка головно основується на признанню „божескости” мікада (цісаря Японії). Головно в школах повели величезну пропаґанду. Визначили години, коли міліони дітей припадають навколішки перед портретом мікада, а в касарнях відбуваються офіційні церемонії, що почитають мікада як найвище божище. Реліґію цю вивели із прастарого лицарського кодексу „Бушідо”, додавши містику ідолопоклонства.

Та поправді і в Японії вбивали володарів. Із вступленням на престіл нового володаря починалися громадянські війни, кріваві революції. Один мікадо вернувся до столиці так, що схоронився на рибальському човні під купою сушеної риби. При кінці XIV. століття утворилися два цісарські двори, що взаємно поборювали себе: Півдня і Півночі. Історики впевняють, що „Двір Півночі” був узурпатором, одначе зумів задержати владу та передати її потомкам. Довгі століття влада поправді була в руках палатних ґубернаторів, шоґунів. Вони приневолювали цісарів зрікатися престолу та передавати його малолітнім потомкам, щоб іще самовільніше володіти краєм. Японська історія знає навіть такі випадки, що цісар у палаті, повній золота та скарбів мусів голодувати, а на прожиток мусів торгувати власними автографами, приказками та наївними акварелями.

З ТАЄМНИЦЬ ЛЮДСЬКОГО ОРҐАНІЗМУ

Як високо стояло лікарське знання в Єгипті фараонів, свідчить т. зв. папірус Еберса. На ньому є багато лікарських рецепт; вони зовсім пригадують нинішні рецепти, бо на них подано докладно розмір ліку, скільки, як часто треба заживати.

*

Щоб не утопитись...

1. Треба вважати, щоб не плавати з повним шлунком; зате можна підчас купелі чи побуту на пляжі дещо перекусити.

2. Заки ввійдемо у воду, треба охолонути, а не йти у воду з розгорілою шкірою.

3. Люди хорі на вуха мусять їх затикати ватою, головно (конечно!) ті, що мають передіравлену ушну болону.

4. Слабі пливаки і люди із слабим серцем не повинні датися намовити на ґлибоку воду чи задовгу на їх сили чи вправу трасу.

Коли придержуватись тих приписів, то напевно зменшиться число утоплених, число, на жаль, у нас ще що року досить високе.

*

Наше вухо чує найнижчі тони, що мають 16, а найвищі 16,384 тремтінь у повітрі на секунду.

*

Коли при кімнатній теплоті 15° Ц людина з нагим тілом тратить якусь скількість тепла, означену 100, то убрана у вовняну сорочку лише 73 одиниці тепла; коли має одну сорочку вовняну та одну льняну 60; людина убрана в дві сорочки, штани, камізельку та плащ лише 33.

*

Вприскування **морфіни,** щоб утишити біль та перебороти безсонність, впровадив перший англійський лікар Вут у 1857 р. Таким чином морфіна святкує цього року 80-ліття своєї появи в лічництві.

*

Перші заведення **для божевільних** у Німеччині повстали в р. 1811 у Зоненштайні, а в 1815 у Зіґбурґу.

*

Загально знаний і популярний **„Червоний Хрест”** у деяких краях не має за свою відзнаку хреста. В Туреччині замісць червоного хреста відзнакою цієї інституції є червоний півмісяць на білому полі, у персів — червоний лев, а в китайців — червоний дракон.

*

Німецька статистика подає, що яких 66% усіх **пістряків** (рак) — це пістряк шлунка.

*

Жиди нездужають більше на **запалення кровоносних судин,** ніж нежиди.

*

У людській крові маємо червоні тільця крови і білі. Відношення червоних до білих є як 1:500—600.

*

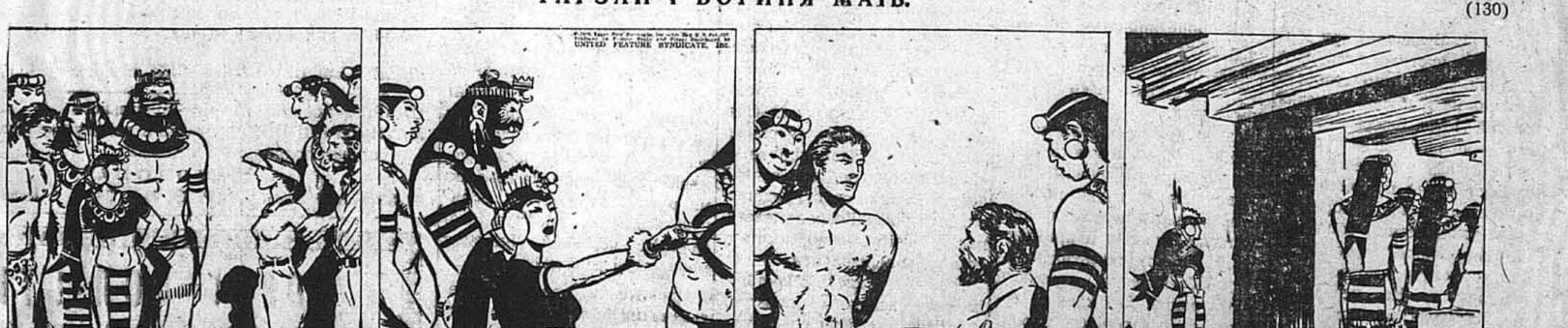
Тіло людини є збудоване з яких **400 біліонів** клітин. Кожна клітина це мала брилка білковини.

*

Медицина стала соціяльною наукою; найважнішою її галуззю стала гіґієна, що має дбати про здоровля народу, а вслід за тим і про його розвиток.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(130)

Залія мовчала. Вона сама не знала, що тепер робити. Вона навіть не знала, чи хоче смерти Тарзана, чи його життя. Заздрість шарпала її серце і вона хотіла бачити Тарзана в крові, разом з його любкою. В одній секунді її серце охопила шалена лють. Вона бажала дерти з них паси, але поволі, щоб скоро не згинули, щоб можна було довго любуватися їх муками.

Це була знов давня Залія, скажена, жорстока, фанатична, що мучила колись Дарнота. Тільки передтим вона робила це з релігійних ритуалів, а тепер робила це з любови, чи точніше, з заздрости. Вказуючи рукою напрям, вона приказала своїм маянцям вести Тарзана і Юлю до святині зеленої богині. Там мало довершитися вбивство.

Дарно зрозумів, куди Залія приказує вести Тарзана. Він також знав, чим це все скінчиться. Тому з цілої сили закричав до Тарзана: „Борися, не здайся, бо вони ведуть тебе на смерть!” Але Тарзан на це не відповідав. Він, видно, бачив, що тепер булоб глупо розпочинати боротьбу. Та всетаки не думав умирати без спротиву.

Маянські потвори схопили Тарзана попід руки і повели до святині зеленої богині. За ними ступала королева Залія. Недалеко неї ступав жрець Тоґацаль. Він зложив руки на груди і шептав якусь маянську молитву. Коли вони зблизилися до святині, він півголосом почав промовляти такі слова: „Тут ми йдемо, до тебе, вічна богине, ведемо тобі жертву”.